

УДК 159.942

Піскун А.В.¹

Коваль В.О.²

¹ студ. гр. СН-112м НУ «Запорізька політехніка»

² канд. пед. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЕМПАТІЇ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

При сучасних реаліях ми маємо змогу спостерігати істотні зрушення ціннісних пріоритетів, значна частина людей повсякденно відзначає важливість прояву турботи, піклування, допомоги тим, хто її потребує. Особливо це стосується підліткового віку, що характеризується глибокими змінами, що впливають на формування підростаючої особистості. Для підлітків є важливим не тільки відчувати по відношенню до себе вияв емпатії оточуючих, але й навчитися її самим проявляти в міжособистісних стосунках з однолітками.

Різні аспекти розвитку емпатії особистості висвітлювалися у працях відомих вітчизняних психологів та педагогів (К. О. Абульханова-Славська, М. Й. Боришевський, Д. Б. Ельконін, О. В. Запорожець, Г. С. Костюк, С. Д. Максименко, Н. І. Непомняща та інші), які стали методологічним та теоретичним підґрунтям багатьох досліджень цієї проблеми.

У цілому результати аналізу наукових робіт, з означеної проблеми, засвідчують наявність досліджень щодо особливостей прояву емпатії в різні вікові періоди. Однак, на наш погляд недостатньо дослідженим залишається питання впливу емпатії на розвиток міжособистісних стосунків у підлітковому віці.

Емпатія – це процес розуміння і відгуку на переживання іншої людини, що заснований на співпереживанні. Як особливі форми емпатії виділяють: співпереживання – переживання тих же емоційних станів, що відчуває інша людина, через отождолення з нею; співчуття – переживання власних емоційних станів у зв'язку з почуттями до іншої людини [2, с. 129]. Взагалі, сучасна психологія розглядає її як предмет найважливішої людської потреби і, як умову особистісного розвитку, над усе підліткового віку.

Для підлітків особливо важливою є потреба у дружніх стосунках з ровесниками, при цьому емпатія в більшості досліджень розглядається як умова, що необхідна для успішного здійснення процесу міжособистісної взаємодії. Вона розглядається як ефективний засіб розкриття і розвитку міжособистісних стосунків, моральних відносин, естетичних норм, що культивуються підлітками. Емпатія сприяє налагодженню гуманних взаємин, альтруїстичного стилю поведінки, що особливо актуальний для підліткового періоду становлення особистості.

З метою виявлення рівня прояву емпатії у підлітковому віці було проведено емпіричне дослідження з підлітками за допомогою методики В. В. Бойко. Вибірка становила 19 чоловік. За даними емпіричного дослідження, у більшості підлітків 57% середній рівень прояву емпатії. Це може бути зумовлене впливом внутрішніх (особистісні установки, наявність емпатійного досвіду) та зовнішніх факторів (умови соціального оточення, стиль виховання в сім'ї).

Задля вдосконалення рівня прояву емпатії у підлітковому віці доцільно було б використовувати різноманітні психологічні методи, зокрема: групову дискусію, міні-лекції, ігрові методи (ситуаційно-рольові, рольові ігри та ін.), психомалюнки, психогімнастику (рухавки), вправи (вправи-релаксації, вправи-привітання, вправи для виявлення очікувань учасників, для сприяння міжособистісному спілкуванню, для згуртування групи, для активізації учасників, аналіз проблемних ситуацій тощо), казкотерапію, кінолекторії тощо.

Отже, можна констатувати, що емпатійні реакції підлітків, що виникають в різних життєвих ситуаціях, залежать від багатьох факторів та потребують психокорекційного впливу, нащо і буде направлена подальша наша робота.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барна М. В. Програма соціально-психологічного тренінгу з розвитку емпатійності майбутніх практичних психологів. *Практична психологія та соціальна робота*. 2006. № 12. С. 50–66.
2. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2007. 129 с.